

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Кафедра організації захисту інформації з обмеженим доступом

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Основи медіарегулювання»**

Освітня програма	«Інформаційне право»
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Форма здобуття вищої освіти	заочна
Статус навчальної дисципліни	обов'язкова
Мова викладання	українська

Робочу програму навчальної дисципліни розглянуто та схвалено на засіданні кафедри організації захисту інформації з обмеженим доступом від 08.08.2025 року, протокол № 11

1. Опис навчальної дисципліни

Показник	Значення показника
Курс (и)	1
Семестр (и)	1
Обсяг (<i>кредити ЄКТС/години</i>)	4 / 120
Кількість змістових модулів	2
Розподіл годин за видами навчальної діяльності:	
лекції (Л)	6
семінарські заняття (СЗ)	6
практичні заняття (ПЗ)	4
лабораторні заняття (ЛЗ)	-
індивідуальні завдання (ІЗ)	-
самостійна робота (СР)	104
форма підсумкового контролю (<i>семестр</i>)	екзамен (<i>перший</i>)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета та основні завдання вивчення навчальної дисципліни

Мета: отримання здобувачами вищої освіти поглиблених теоретичних і практичних знань, умінь, а також формування науково-дослідницьких навичок у галузі знань «Право» з акцентом на інформаційних тенденціях розвитку сучасних масмедіа

Завдання: ознайомити майбутніх фахівців в галузі інформаційного права з організаційно-правовими засадами діяльності масмедіа, особливостями правового регулювання окремих видів інформаційної діяльності масмедіа, формувати практичні уміння і навички щодо самостійного розв'язання практичних проблем у медіасфері

2.2. Результати навчання

Обов'язкова навчальна дисципліна «Основи медіарегулювання» спрямована на досягнення програмних результатів навчання, які в інтегрованому (синтезованому) вигляді визначені у профілі освітньо-професійної «Інформаційне право» (схвалено Вченою радою НА СБ України від 26.06.2025, протокол № 6), а саме:

РН1	Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання
РН6	Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи
РН12	Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права

	різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу
PH18	Демонструвати знання положень міжнародних правових актів, що стосуються регулювання інформаційних відносин, інформаційної безпеки, захисту інформації з обмеженим доступом, відносин права інтелектуальної власності
PH19	Обґрунтовувати юридичні рішення у сфері правового регулювання інформаційних правовідносин та роз'яснювати права і обов'язки їх учасникам
PH20	Формулювати відповідно до вимог законодавства України змістову частину правових документів (запитів, заяв, відповідей, постанов, ухвал, рішень тощо) у сфері інформаційних правовідносин
PH21	Оцінювати правомірність діянь суб'єктів інформаційних правовідносин. Прогнозувати рішення уповноважених державних органів щодо конкретних ситуацій у сфері інформаційних правовідносин

3. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів, тем навчальних занять	Кількість годин					
	Усього	Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СР
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Інформаційні правовідносини у медіасфері						
Тема 1. Медіасфера і право	12	2				10
Лекція 1. Поняття медіа та його роль у сучасному суспільстві		2				
<i>Самостійна робота до теми 1.</i> Державна політика та регулювання у медіасфері						10
Тема 2. Об'єкт правовідносин у сфері медіа	14	2	2			10
Лекція 1. Інформація як основний об'єкт правовідносин у медіасфері		2				
Семінарське заняття 1. Інформація як правова категорія в діяльності масмедіа			2			
<i>Самостійна робота до теми 2.</i> Класифікація інформації у вітчизняному законодавстві						10
Тема 3. Суб'єкти правовідносин у сфері медіа	14	2				12
Лекція 1. Суб'єкти інформаційних правовідносин у медіасфері		2				
<i>Самостійна робота до теми 3.</i> Ліцензування і реєстрація в сфері медіа						12

1	2	3	4	5	6	7
Тема 4. Зміст інформаційних правовідносин у сфері медіа	12					12
<i>Самостійна робота до теми 4. Особливості регулювання медіа у період збройної агресії</i>						12
Всього годин за змістовий модуль 1	52	6	2			44
Змістовий модуль 2. Правове регулювання окремих видів інформаційної діяльності масмедіа						
Тема 5. Доступ до інформації	10					10
<i>Самостійна робота до теми 5. Право на доступ до інформації у міжнародних документах</i>						10
Тема 6. Захист журналістських джерел	10					10
<i>Самостійна робота до теми 6. Національні та міжнародні гарантії таємниці журналістських джерел.</i>						10
Тема 7. Дифамація	10					10
<i>Самостійна робота до теми 7. Право на свободу слова та інформації в українському законодавстві та судовій практиці</i>						10
Тема 8. Реклама в медійній сфері	10					10
<i>Самостійна робота до теми 8. Порухення рекламного законодавства та його правові наслідки</i>						10
Тема 9. Вибори і медіа	10					10
<i>Самостійна робота до теми 9. Висвітлення виборчої кампанії в медіа</i>						10
Тема 10. Суди і медіа	18		4	4		10
<i>Самостійна робота до теми 10. Правила проведення аудіо, фото і відеозйомки в залі судових засідань</i>						10
Семінарське заняття 2-3 (теми 5-10). Правове регулювання окремих видів інформаційної діяльності масмедіа (захист презентацій)			4			
Практичне заняття 1-2 (теми 1-10). Вирішення ситуаційних задач				4		
Всього годин за змістовий модуль 2	68		4	4		60
Підсумковий контроль (форма)		<i>екзамен</i>				
Всього годин за навчальну дисципліну	120	6	6	4		104

Організаційно-методичні вказівки до проведення навчальних занять та контрольних заходів:

- планувати навчальні заняття у послідовності, зазначеній в структурі навчальної дисципліни;
- проведення лекцій і семінарських/практичних занять планувати у різні дні;

- при плануванні враховувати, що при проведенні всіх аудиторних занять в офлайн-режимі використовується аудиторія, де є мультимедійний проектор та Інтернет

4. Основні методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

1. За джерелом інформації:

словесні: лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій, семінари, пояснення, розповідь, бесіда;

наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

2. За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4. За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).; складання конспекту з теми модуля за заданим, або самостійно складеним планом; підготовка доповідей з теми модуля; добір додаткового теоретичного та ілюстративного матеріалу; написання тестових завдань з тем навчальної дисципліни (вхідне опитування).

5. Оцінювання результатів навчання

5.1 Результати навчання здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни оцінюються за 100-бальною шкалою як сума балів поточного та підсумкового контролю із застосуванням наступних вагових коефіцієнтів, загальна сума яких дорівнює 1:

Вид контролю	Ваговий коефіцієнт
Поточний контроль (К)	0,6
Підсумковий контроль (ПК)	0,4

Підсумкова семестрова оцінка (ПСО) обчислюється за формулою: $ПСО=К+ПК$

5.2. Складниками для обчислення балу поточного контролю здобувача вищої освіти є:

Види навчальної діяльності	Кількість балів (максимальна)
Робота на семінарських заняттях	5
Робота на практичних заняттях	5
Виконання завдань для самостійної роботи	5
Виконання індивідуальних та/або групових завдань	5
Виконання тестових завдань (вхідне опитування)	5

Мінімальна кількість балів для допуску до підсумкового контролю – 36 балів

5.3. Шкала оцінювання здобувача вищої освіти

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	<i>Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок.</i> Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.
B	84-89	<i>Дуже добре – вище середнього рівня, але з кількома помилками.</i> Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.
C	75-83	<i>Добре – загалом правильна робота, але з певною кількістю помилок.</i> Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.
D	65-74	<i>Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків.</i> Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
E	60-64	<i>Достатньо – виконання задовольняє мінімальні вимоги.</i> Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.
FX	35-59	<i>Незадовільно – потрібна додаткова робота.</i> Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу

F	1-34	<i>Незадовільно – потрібна значна додаткова робота.</i> Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.
---	------	---

6. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

Рекомендовані джерела інформації

Основна література:

1. Кодацька Н. О., Філатов В. В. Медіаправо : навчальний посібник. Дніпро : УМСФ. 2024. 93 с.

Допоміжна література:

2. Гончарук-Чолач Т.В. Засоби масової інформації у політичному житті суспільства. Київ: Ліра-К, 2020. 252 с.
3. Голуб О. П. Медіакомпас: путівник професійного журналіста. Практичний посібник / Інститут масової інформації. Київ: ТОВ «Софія-А», 2016. 184 с. URL:<https://imi.org.ua/wpcontent/uploads/2017/06/>
4. Еннан Р.Є. Медіаправо: навч.-метод. посіб. Одеса: НУ «ОЮА», 2020. 50 с.
5. Квіт С. Масові комунікації. Київ: Вид-во «Київо-Могилянська академія», 2018. 352с.
6. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за науковою редакцією В. В. Різуна. Київ: Центр вільної преси, 2012. 352 с.
7. Опришко Л., Панкратова Л. Основи судової журналістики. Посібн. Київ: 2016. 152 с. URL: <https://imi.org.ua/books/posibnyk-osnovy-sudovoji-zhurnalistyky-i1907>
8. Остапа С.В., Міський В.В., Розкладай І.Є. Суспільне мовлення в Україні: історія створення та виклики. Київ: ТОВ «Друкарня Віол», 2018. 156 с
9. Права людини та мас-медіа в Україні: Збірник конспектів лекцій [Тексти] /За ред. Виртосу І., Шендеровського К. Київ: Інститут журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка. 2018. 260 с.
10. Саймонс Д. Стисло про дифамацію: основні концепції законодавства про захист репутації. Київ: Видання інституту Медіа Права, 2008. 26с. URL: http://rechtsdialog.org/images/2015/10/Training/Materials/Dyfamatsia_Artikel19.pdf
11. Сердюк О., Підкуркова І. Основи судової журналістики: посібник для журналістів. Київ, 2009. 72 с. URL:

<https://court.gov.ua/userfiles/UROL%20Courts%20and%20Media%20Manual%20for%20Journalists.pdf>

12. Серьогін В. О. Право на недоторканність приватного життя (прайвесі) у конституційно-правовій теорії та практиці. Харків : ФІНИ, 2010. 608 с.
13. Шаркань В. В. Медіаправо (у т. ч. авторське право): навчально-методичний посібник для студентів-журналістів. Ужгород, 2021. 64 с.

Нормативно-правові акти

14. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР *Відомості Верховної Ради України*. 1996 р. № 30. Ст. 141.
15. Виборчий кодекс України: Закон України від 19.12.2019 р. № 396-IX. Дата оновлення: 31.12.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (дата звернення: 25.08.2025)
16. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х. Дата оновлення: 17.07.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 12.08.2025)
17. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 17.07.2025. Дата оновлення: 01.05.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 12.08.2025)
18. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 10.08.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 12.08.2025)
19. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. Дата оновлення: 17.07.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 25.08.2025)
20. Кодекс адміністративного судочинства: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Дата оновлення: 08.08.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 06.08.2025)
21. Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. Дата оновлення: 01.08.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 12.08.2025)
22. Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста: Закон України від 23.09.1997 р. № 540/97-ВР. Дата оновлення: 14.07.2025.

- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.08.2025)
23. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01. 2011 р. № 2939-VI. Дата оновлення: 08.08.2025.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 12.08.2025)
24. Про доступ до судових рішень: Закон України від 22.12.2005 р. N 3262-IV Дата оновлення: 25.03.2025.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15#Text> (дата звернення: 12.08.2025)
25. Про медіа: Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX. Дата оновлення 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення: 12.08.2025)
26. Про систему іномовлення України: Закон України від 08.12. 2015 року. № 856-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-19#Text> (дата звернення: 06.08.2025)
27. Про суспільні медіа України: Закон України від 17.04.2014 р. 1227-VII. Дата оновлення: 02.10.2023 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1227-18#Text> (дата звернення: 12.08.2025)
28. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 року. № 270/96-ВР. Дата оновлення: 08.05.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.08.2025)
29. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. 1402-VIII. Дата оновлення: 04.06.2025 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 06.08.2025)
30. Про державну підтримку кінематографії в Україні: Закон України від 23.03.2017 р. 1977-VIII Дата оновлення: 15.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-19#Text> (дата звернення: 06.08.2025)
31. Про Стратегію інформаційної безпеки: Указ Президента України від 15.10.2021 р. № 685/2021. Введення в дію від 30.12.2021.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0080525-21#Text> (дата звернення: 12.08.2025)
32. Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації: Постанова Пленуму ВАСУ від 29.09.2016, № 10. Дата прийняття: 29.09.2016.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010760-16#Text> (дата звернення: 12.08.2025)

33. Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану: Наказ Головнокомандувача ЗС України від 03.03.2022. № 73 (Із змінами, внесеними згідно з наказом № 196 від 12.07.2022; № 266 від 03.10.2022; № 49 від 27.02.2023; № 51 від 03.02.2024; № 31 від 17.01.2025).
URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2022/2023_02_27_%20%E2%84%9673_new.pdf (дата звернення: 12.08.2025)
34. Справа за конституційним зверненням громадянина Сердюка Валерія Анатолійовича про офіційне тлумачення положення частини першої статті 7 Цивільного кодексу Української РСР (справа про поширення відомостей): Рішення Конституційного Суду України (справа № 1-9/2003) від 10.04.2003. Вісник КСУ, 2003, № 4.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-03#Text> (дата звернення: 12.08.2025)
35. Справа за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України (що слід розуміти під інформацією про особисте і сімейне життя): Рішення Конституційного Суду України від 20.01.2012 № v002p710-12: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#Text> (дата звернення: 12.08.2025)
36. Справа за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень абзацу першого пункту 40 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення «Бюджетного кодексу України» (щодо персональних даних): Рішення Конституційного Суду України від 11.10.2018 р. № 7-р/2018.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-18#Text> (дата звернення: 12.08.2025)
37. Судова практика з питань захисту честі, гідності та ділової репутації Українська асоціація видавців періодичної преси.
URL: <http://www.uapp.org/jur> (дата звернення: 12.08.2025)
38. Щодо необхідності зазначати у запиті ім'я запитувача – офіційна позиція Офісу Уповноваженого ВРУ з прав людини. URL: <http://cedem.org.ua>

Міжнародно-правові акти:

39. Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, прийнята Радою Європи 4 листопада 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text. (дата звернення: 12.08.2025)
40. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, прийнятий і проголошений Резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН 16 грудня 1966 року. Ст.ст. 17, 191.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 12.08.2025)
41. Європейська конвенція про транскордонне телебачення, прийнята Радою Європи 5 травня 1989 року.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_136#Text (дата звернення: 20.08.2025)
42. Європейська конвенція про спільне кінематографічне виробництво, прийнята Радою Європи 2 жовтня 1992 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_136#Text. (дата звернення: 20.08.2025)
43. Декларація про засоби масової інформації та права людини, прийнята Резолюцією № 428 (1970) Консультативної асамблеї Ради Європи 23 січня 1970 року. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>. (дата звернення: 20.08.2025)
44. Декларація щодо основних принципів, що стосуються внеску засобів масової інформації у зміцнення миру та міжнародного взаєморозуміння, у розвиток прав людини та у боротьбу проти расизму і апартеїду та підбурення до війни, прийнята Генеральною конференцією ЮНЕСКО 28 листопада 1978 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU78003D> (дата звернення: 20.08.2025)
45. Женевська Декларація принципів «Побудова інформаційного суспільства: глобальна задача в новому тисячолітті», прийнята ООН 12 грудня 2003 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 20.06.2022)
46. Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства, прийнята лідерами країн G8 22 липня 2000 року.
URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/212688_212753 (дата звернення: 12.08.2025)
47. Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради ЄС «Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних» від 24 жовтня 1995 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 20.06.2024)

48. Директива 97/66/ЄС Європейського Парламенту і Ради ЄС «Стосовно обробки персональних даних і захисту права на невтручання в особисте життя в телекомунікаційному секторі» від 15 грудня 1997 року: URL: https://xn--80aagahqwyibe8an.com/soyuza-evropeyskogo-zakonodavstvo/direktiva-evropeyskogo-parlamentu-radi-1997-20337.html#google_vignette (дата звернення: 20.06.2025)

Рішення Європейського суду з прав людини

49. Рішення ЄСПЛ «Аврамчук проти України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_i91#Text
50. Рішення ЄСПЛ «Глас Надежда» проти Болгарії». URL: <https://prezi.com/tcfqctou995y/presentation/>
51. Рішення у справі Європейського суду з прав людини «Гудвін проти Великобританії». URL: <https://cedem.org.ua/library/sprava-gudvin-proty-velykobrytaniyi/>
52. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Лещенко проти України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_f70#Text
53. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Лінгенс проти Австрії». URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
54. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Льюїт проти Австрії». URL: <https://www.echr.com.ua/translation/sprava-lyu%D1%97t-proti-avstri%D1%97/>
55. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Принцеса Ганноверська проти Німеччини» URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/980_324
56. Рішення у справі Європейського суду з прав людини «Ромен і Шміт проти Люксембургу». URL: <https://cedem.org.ua/library/sprava-romen-i-shmit-proty-lyuksemburgu/>
57. Рішення Європейського суду з прав людини «Салов проти України». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
58. Рішення у справі Європейського суду з прав людини «Седлецька проти України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_g53#Text, а також URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/schemes/29470455.html>
59. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Українська Прес-Група» проти України». URL: <http://medialaw.org.ua/library/sprava-ukrayinska-pres-grupa-proty-ukrayiny/>

